

13.3.2018

Ohjausryhmän kokous 13.3.2018

Aika	Tiistai 13.3.2018, klo 10.00–12.00
Paikka	Kansalliskirjasto, Leipätehdas, kokoushuone Kaneli (V520), Kaikukatu 4, Helsinki
Paikalla	Miia Willman, ammattikorkeakoulujen kirjastot, etäyhteydellä Outi Örn, erikoiskirjastot Tuula Haavisto, yleiset kirjastot (puheenjohtaja) Ari Muhonen, yliopistokirjastot Johanna Lilja, Kansalliskirjasto/tutkimuskirjasto Kristiina Hormia-Poutanen, Kansalliskirjasto/kirjastoverkkopalvelut Minna Karvonen, opetus- ja kulttuuriministeriö (saapui klo 10.07)

Kutsutut asiantuntijat

Immo Aakkula, opetus- ja kulttuuriministeriö
Bjarne Beckmann, Kansalliskirjasto
Ulla Ikäheimo, Kansalliskirjasto
Satu Niininen, Kansalliskirjasto
Minna Olkinuora-Tauru, Kansalliskirjasto
Marja-Liisa Seppälä, Kansalliskirjasto
Jaana Routakangas, Kansalliskirjasto (sihteeri)

1. Kokouksen avaus, osallistujien toteaminen ja esityslistan hyväksyminen

Esitys

Avataan kokous, puheenjohtaja toteaa osallistujat, esityslista hyväksytään.

Päätös

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 10.01 ja totesi osallistujat. Esityslistalle lisättiin yksi tiedotusasia. Päätettiin aikataulusyistä muuttaa esityslistan järjestystä niin, että kohta 4. käsitellään ensin. Esityslista hyväksyttiin.

2. Tietosuoja-asetus

2.1. Tietosuoja-asetus ja perusteet henkilötietojen käsittelyyn

Esitellään, mitä tietosuoja-asetuksella kansallisesti säädetään.

Esitys

Immo Aakkula esittelee. Tiedoksi ja keskusteluun.

Käsittely

Käytiin läpi tietosuoja-asetuksen tekstiä kiinnittäen huomiota keskeisimpiin kohtiin, mm. artikkelit 4, 5 ja 6. Erityisesti kannattaa tutkia kohdat, joissa viitataan arkistoihin, sillä kirjastoja ei ole mainittu ollenkaan. Sivuttiin myös tulossa olevaa kotimaista yleislakia: tietosuojalaki.

13.3.2018

Todettiin, että kirjastojen voisi olla hyvä lähestyä aihetta toimialana. Viranomaisen ei tulisi juuri operoida suostumuksella, mutta kirjastot voisivat ajatella suostumuksen ottamista asiakkailta tietojen käsittelyyn. Tähän voisi laatia kirjastoalan yhteiset käytänteet, jotka tietosuojavaltuutettu hyväksyisi. Muutenkin yhteistyö sekä organisaatioiden sisällä tietosuojavastaavan kanssa että organisaatioiden välillä on kannatettavaa. Yliopistokirjastot ovatkin jo tehneet lainaukseen liittyen yhteisiä ohjeita.

Yhtenä kirjastoja mietityttäneenä kysymyksenä on ollut, saako opintorekisterin tiedot edelleen ladata kirjastojärjestelmään, jolloin tietoja ei tarvitse tallentaa eri paikkoihin useaan kertaan. Asetuksen mukaan tietojen käytön tulee perustua lakisääteiseen tehtävään, ja koska yliopistokirjastoista ei ole erikseen säädetty, katsotaan yliopistojen tehtävää. Tässä yliopisto ja kirjasto ovat sama oikeushenkilö, joten tietojen luovuttamista ei juridisesti tapahdu. Tietojen käytön pitää kuitenkin olla kuvattuna rekisteriselosteessa.

Finnan osalta etenkin arkistopuolella on ollut epävarmuutta asetuksen/lain vaikutusten suhteen: onko oikeutta asettaa käyttöön aineistoja verkkopalvelussa? Tietosuojalaissa tullaan säätämään oikeudesta käsitellä arkistointitarkoituksessa henkilötietoa, tämä pitää sisällään myös kulttuuriperintöaineistojen käyttöönsaattamisen (sekä sähköisesti että näyttelytoimintana). Tekstissä mainitaan laajat valokuva-aineistot ja niiden osalta otetaan huomioon perusteena esim. aineiston ikä. Muuten luotetaan paljon yleisiin periaatteisiin. KAM-sektorin vastuulla on kehittää edelleen palveluitaan ja jossain vaiheessa ehkä tulee vastaan riitatilanne, jota ratkotaan tuomioistuimissa. Lailla ei ole asiasta tähän mennessä säädetty.

Lopuksi todettiin, että kaikkiaan tietosuoja-asetuksen voimaantulo on laatutarkastelun paikka. Monet asiat ovat kunnossa, mutta nyt ne on käytävä läpi ja kirjattava ehkä tarkemmin.

2.2. Tietosuoja-asetuksen vaikutus Kansalliskirjaston kirjastoverkkopalveluiden järjestelmäkokonaisuuteen

Esitys

Bjarne Beckmann esittelee.

Käsittely

Esityksessä käytiin läpi Kansalliskirjaston prosessia tietosuoja-asetuksen voimaantuloon valmistautumisessa. Aluksi Kansalliskirjastossa kartoitettiin käsittelytarve: millaisia henkilötietoja on ja miten niitä käsitellään, sekä tehtiin riskin arvio käsittelykontekstissa (tietojen arkaluonteisuuden aste). Kansalliskirjastossa on käyty läpi sopimuksia ja tarkasteltu, pitääkö solmia uusia sopimuksia tietojen käsittelystä. On myös käyty läpi palvelukohtaisesti selosteet ja kirjoitettu niitä uudelleen ja/tai täydennetty. Järjestelmätasolla on tutkittu, tuleeko tietojen käsittelyä järjestelmissä muuttaa. On myös keskusteltu järjestelmätoimittajien kanssa. Lopuksi laaditaan selkeät toimintaohjeet tietojen käsittelylle.

Keskustelussa todettiin, että samalla tapaa on valmistauduttu muuallakin. Valmistelua on tehty oman organisaation tietosuojajenkilön kanssa yhteistyössä.

3. Metatietovarantohankkeen tilannekatsaus

Käydään läpi hankkeen tilanne.

13.3.2018

Esitys

Minna Olkinuora-Tauru esittelee. Tiedoksi ja keskusteluun. Liite 1:

Käsittely

Viimeisin Melindaan liittynyt kirjasto on Kuopion kaupunginkirjasto. Liittymistä valmistellaan Seinäjoen kaupunginkirjaston kanssa (Eepos-kirjastojen yhteenliittymä). Erikoiskirjastojen kanssa etenemissuunnitelma on vielä auki. Mahdollisesti aloitetaan Aurora-järjestelmää käyttävistä kirjastoista. Helmet-kirjastojen kanssa tavoitteena on tuoda uudet aineistot Melindaan tuontijärjestelmällä. Tähän mennessä Melindaan on viety noin 1000 tietueen erä lautapelitietueita.

Melindassa on otettu käyttöön uusi ilme. Tunnuksen suunnitteli Hahmo design. Kirjastojen käyttöön tunnukset löytyvät Melindan asiakaswikistä.

Hankkeen kokonaistilanne on melko hyvä. Jonkin verran resurssivaihtelua on henkilöstövaihdoksien vuoksi. Nopeahkoja korjauksia resurssisiin on saatu konsulttien käytöllä, josta on hyviä kokemuksia.

4. Kansallisten kuvailuryhmien raportit ja toimintasuunnitelmat

4.1. Kuvailevan metatiedon asiantuntijaryhmä ja Musiikin metatiedon asiantuntijaryhmä

Esitellään työryhmien tehtävät, vuoden 2017 raportit ja 2018 toimintasuunnitelmat.

Esitys

Ulla Ikäheimo esittelee. Tiedoksi ja mahdollisesti keskusteluun. Liite 2: KUMEA ja Muusa

Käsittely

Kuvailevan metatiedon asiantuntijaryhmä KUMEA on työryhmä, jolla on pitkä historia Lindatietokannan alkuajoista alkaen. Ryhmä keskittyy kuvailevan metatiedon käytännön kysymyksiin. Vuonna 2017 ryhmä kokoontui 10 kertaa. RDA-linjausten käsittely ja RDA-ohjeistus työllistivät ryhmää. Finnan ja Melindan suhteisiin kiinnitettiin enemmän huomiota tänä vuonna kuin aiemmin. Vuonna 2018 monet tehtävät jatkuvat edelleen, lisäksi mm. laaditaan verkkoaineiston kuvailuohje, ohjeistaan käyttöoikeuksien metatiedosta kirjastoille sekä otetaan myös tutkimusdatan kuvailu tarkasteluun.

Musiikin metatiedon asiantuntijaryhmä Muusa aloitti toimintansa tämän vuoden alussa. Sen edeltäjiä ovat musiikkiaineiston kuvailun kansalliset työryhmät Luumu ja MusaMelinda. Ryhmät yhdistyivät todettuaan toimintansa osittain päällekkäiseksi. Muusan tavoitteena on vuonna 2018 vakiinnuttaa toimintansa ja tehdä ryhmää tunnetuksi. Lisäksi mm. musiikin RDA-kuvailuohjeet ja -linjaukset ovat työlliställä.

Keskustelussa pohdittiin kirjastojärjestelmätilanteen tulevien muutosten vaikutusta kuvailuryhmien toimintaan. Tähän asti ryhmät ovat toimineet melko vahvasti järjestelmäsidonaisesti. Keskiössä ovat olleet Aleph- ja Voyager-järjestelmät, mutta osa ohjeistuksesta on ollut myös yleispätevää ja palvellut yleisiä kirjastoja, joissa on muita järjestelmiä käytössä. Muutoksia työryhmien toimintaan on varmasti odotettavissa. Todettiin, että toimintaa olisi hyvä edelleen kehittää järjestelmäriippumattommaksi.

4.2. Sisällönkuvailun asiantuntijaryhmä

13.3.2018

Esitellään Sisällönkuvailun asiantuntijaryhmän toimintakertomus vuodelta 2017 ja toimintasuunnitelma vuodelle 2018.

Esitys

Satu Niininen esittelee. Tiedoksi ja mahdollisesti keskusteluun. Liite 3a: Sisällönkuvailun asiantuntijaryhmä 2018; Liite 3b: Sisällönkuvailun asiantuntijaryhmän toimintakertomus 2017

Käsittely

Sisällönkuvailun asiantuntijaryhmä jatkaa aiemmin Suomen yliopistokirjastojen neuvoston alaisena toimineen sisällönkuvailun asiantuntijaverkoston toimintaa. Ryhmällä on lisäksi alatyöryhmiä. Vuonna 2017 ryhmä kokoontui poikkeuksellisen paljon, koska työstettävänä oli sisällönkuvailuohjeen uudistus. Vuonna 2018 keskeistä on mm. YSAsta YSOon siirtymisen valmistelu, RDA:n uuden version tuottamat tehtävät sekä sisällönkuvailuohjeen päivittäminen.

Keskustelussa todettiin, että tämänkin ryhmän työ on erittäin tarpeellista ja tärkeää. Yhtenäinen sisällönkuvailu edistää aineistojen löydettävyyttä.

4.3. Kuvailustandardiryhmä

Esitellään Kuvailustandardiryhmän rooli, tehtävät, raportti 2017 ja painopistealueet 2018.

Esitys

Marja-Liisa Seppälä esittelee. Tiedoksi ja mahdollisesti keskusteluun. Liite 4: Kuvailustandardiryhmän toiminta ja tavoitteet

Käsittely

Kuvailustandardiryhmän tehtävänä on jalkauttaa kansainväliset kuvailustandardit Suomessa. Ryhmällä on eri asema kuin edellä esitellyillä kuvailuryhmillä: ryhmä on Kansalliskirjaston asettama ja sen ohjausryhmänä on Kansalliskirjaston johtoryhmä. Vuonna 2017 tehtiin mm. kuvailun keventämisehdotus RDA-tekstin pohjalta ja suositus YSO:n käyttöön otosta. Vuonna 2018 jatketaan edelleen kuvailun keventämisen edistämistä. Lisäksi työtä on mm. RDA:n uuden version kanssa.

Keskustelussa todettiin, että kuvailuryhmien esittely ohjausryhmässä on erittäin tarpeellista. Se tekee näkyväksi moninaista ja laajalle ulottuvaa työtä, jota tehdään aineistojen kuvailun taustalla ja kuvailukäytäntöjen yhtenäistämiseksi. Hyödyllistä voisi olla nähdä ryhmien väliset suhteet kuvattuna. Tämä auttaisi niitä, jotka eivät ole ollenkaan tuttuja kuvailutyön kanssa, ymmärtämään kuvailuun liittyvän kokonaisuuden laajuutta paremmin. Myös infograafi-tapauksen laatiminen kokonaisuudesta voisi olla hyödyllistä.

5. Tiedotusasiat

- Sähköisten opinnäytteiden arkistointiohje julkaistu. Lisää tietoa: <https://www.kansalliskirjasto.fi/fi/uutiset/sahkoisten-opinnaytteiden-arkistointiohje-julkaistu>.
- Aleksi-artikkeliviitetietokanta yhdistyy Arto-tietokantaan: <https://www.kansalliskirjasto.fi/fi/uutiset/aleksi-artikkeliviitetietokanta-yhdistyy-arto-tietokantaan>

13.3.2018

6. Muut asiat

- Seuraava kokous järjestetään keskiviikkona 9.5.2018 klo 13–15.30 Kansalliskirjastossa (Fabianian kokoushuone).

7. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 11.40.

LIITTEET

Liite 1: [Melindan tilannekatsaus](#)

Liite 2: [KUMEA ja Muusa](#)

Liite 3a: [Sisällönkuvailun asiantuntijaryhmä 2018](#)

Liite 3b: [Sisällönkuvailun asiantuntijaryhmän toimintakertomus 2017](#)

Liite 4: [Kuvailustandardiryhmän toiminta ja tavoitteet](#)

Liite 5: [Tietosuojauudistus Kansalliskirjastossa](#)